

MICHALIS, M. *Governing European Communications. From unification to coordination*. 1a ed. Plymouth: Lexington Books (Col·lecció Critical Media Studies), 2007, 353 pàg. ISBN: 978-0-7391-1735-4.

PER ROBERTO SUÁREZ

Investigador i professor associat del Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra

roberto.suarez@upf.edu

La governança europea de la comunicació. Una aproximació des de l'economia política

La Dra. Maria Michalis és professora de la Universitat de Westminster. La seva trajectòria en l'àmbit de la recerca en polítiques de comunicació és extensa i ha tractat qüestions relacionades amb la política de la competència, el servei públic, la televisió digital o el servei universal. Ha contribuït activament en diverses revistes científiques internacionals i ha publicat diversos capítols de llibres. A més, és vicedirectora de la Secció de Polítiques i Tecnologies de la Comunicació de la International Association for Media and Communication Research (IAMCR).

En aquest llibre, la professora Michalis documenta amb exhaustivitat i analitza a fons l'emergència i el desenvolupament de la governança europea vinculada a l'àmbit de la comunicació. Aquest concepte, de naturalesa polièdrica i que ha estat estudiat i definit des de diferents perspectives teòriques al si de les ciències polítiques, és abordat en tant que la capacitat organitzativa i de lideratge del sistema polític (Gamble 2000:110). El text és el resultat d'un amplíssim treball de recerca empíric en què s'ha recorregut a fonts d'informació primàries, a l'observació en processos de consulta sobre polítiques públiques comunitàries i a la realització de 25 entrevistes semiestructurades. A més, l'autora considera i interrelaciona les contribucions d'investigacions prèvies que han abordat aquest objecte d'estudi (Collins 1994; Humphreys 1996; Levy 1999; Krebber 2001; Ward 2002 & Harcourt 2005, entre d'altres). A partir d'aquesta base, Michalis duu a terme una aportació rellevant als estudis de comunicació, resultat d'una aproximació analítica innovadora basada en tres eixos.

En primer lloc, Michalis recorre a la perspectiva teòrica oferta per l'economia política de la comunicació per tal de superar el caràcter dicotòmic que ha caracteritzat els estudis anteriors. Així, la seva anàlisi de la governança va més enllà de l'estudi dels diferents estils de les polítiques públiques, de les diverses cultures administratives o dels diferents interessos que són propis de la Unió Europea o dels seus estats membres. La seva

recerca se centra en l'observació crítica de la influència que exerceixen sobre la governança factors com ara l'evolució del capitalisme, la redefinició del rol de l'Estat, del procés d'internacionalització i globalització o diversos factors dels àmbits econòmic, industrial i tecnològic.

En segon lloc, Michalis fa un esforç per tractar conjuntament les telecomunicacions i l'audiovisual. Amb freqüència, l'estudi dels dos sectors s'ha efectuat per separat i abordant qüestions molt concretes. El text aposta per una visió més àmplia, de conjunt, que permeti explorar al màxim les relacions entre els esmentats sectors i com afecten aquestes relacions les polítiques públiques.

El tercer tret innovador que caracteritza aquest llibre és que afronta la qüestió de la governança sense ancorar-se en una visió excessivament normativa i tradicional centrada exclusivament en l'estudi de les institucions públiques i de la regulació. Michalis fa un pas més enllà i analitza en quina mesura i de quina manera la participació d'un major nombre d'agents -no tan sols noves institucions públiques, sinó també grups d'interès, empreses privades o associacions civils- contribueix a l'evolució de la governança comunitària sobre les telecomunicacions i l'audiovisual.

En el capítol introductor i es defineix la governança a partir de conceptes procedents de diferents perspectives teòriques, prestant especial atenció a treballs previs de l'àmbit de la ciència política o els estudis europeus. A més, es detallen i s'interrelacionen els elements procedents de l'economia política que seran els principals instruments d'anàlisi en els capítols següents.

A continuació, el llibre presenta una organització cronològica. Cadascun dels cinc capítols abraça aproximadament una dècada, des de finals dels anys quaranta fins al moment actual, 2007. No obstant això, la segmentació temporal és aproximada i està supeditada a la identificació de temes clau que donen unitat a cada període.

En els capítols dos i tres, que abracen les dècades de 1940 a 1960, s'exploren les arrels de la cooperació dels estats europeus en l'àmbit de les telecomunicacions i els serveis postals.

A més, s'efectua una àmplia revisió dels esdeveniments històrics i polítics que originen i condicionen l'aparició de les primeres institucions públiques i organitzacions professionals supranacionals que incidiran sobre les comunicacions (Unió Internacional de Telecomunicacions, Unió de Radiodifusors Europeus, Conferència Europea d'Administracions Postals i de Telecomunicacions, Comunitat Econòmica Europea, Consell d'Europa, entre d'altres). Michalis analitza el naixement de la política industrial comunitària dirigida a l'esmentat sector i identifica com a causa principal el temor a dependre tecnològicament dels Estats Units. A més, el text explora les dificultats de la governança europea en aquest període. Les institucions comunitàries es van veure incapacitades tant per la seva manca de legitimitat com per les accions particulars i descoordinades de les administracions nacionals. No obstant això, la manca de resultats de la cooperació intergovernamental va donar pas al projecte de creació d'un mercat comú europeu i a un major protagonisme de la governança comunitària.

En el quart capítol (dècada de 1980) s'analitza el procés que Michalis ha denominat "europeïtzació defensiva", induït per la presa de consciència que la realitat internacional requereix una resposta europea conjunta. Serà el moment en què les institucions comunitàries se centrin en les polítiques de planificació de les infraestructures i d'estandardització tecnològica i es posin en marxa mesures proteccionistes en relació amb el comerç de productes i serveis. A més, els plans de recerca i desenvolupament intenten afavorir el sorgiment de "campions europeus". En l'àmbit de l'audiovisual, es presta especial atenció al procés de negociació de la directiva de televisió sense fronteres, especialment a la seva evolució, des d'una argumentació inicial centrada en els valors democràtics fins a la seva concreció en un text centrat en qüestions industrials.

El cinquè capítol (dècada de 1990) aborda la liberalització, la reestructuració i la internacionalització de les telecomunicacions i de l'audiovisual. Michalis examina a fons les causes de l'evolució de les institucions europees i del seu estil d'intervenció. El fracàs de certes iniciatives de la política industrial dirigista i l'assentament del neoliberalisme comportaran que la governança se centri en qüestions com la competència i la competitivitat. Les institucions europees i les administracions nacionals passen de ser gestors o reguladors a convertir-se en mers possibilitadors del mercat. Per la seva banda, els agents del mercat adquireixen major capacitat d'influència sobre l'agenda política i el seu suport resulta imprescindible per implantar les polítiques públiques. El resultat és, d'una banda, el sorgiment de xarxes de presa de decisió més complexes i, de l'altra, la recurrència amb major freqüència a instruments d'actuació menys intervencionistes.

El projecte de la societat de la informació és el nexa entre la dècada de 1990 i el període 2000-2007, analitzat en el sisè capítol. En la seva anàlisi, Michalis constata que la convergència i la globalització impliquen el reforçament de les lògiques pròpies de les telecomunicacions, la qual cosa influeix en l'estil i els objectius de les polítiques públiques. Malgrat que no

desapareixen del discurs polític, les qüestions culturals o socials de l'audiovisual queden supeditades a la consecució dels objectius industrials i econòmics. En aquest capítol, es presta especial atenció als processos de revisió de les polítiques, tant de l'audiovisual com de les telecomunicacions, i a l'esforç per coordinar-les, la qual cosa evidencia la supremacia del concepte de competitivitat com a leimotiv actual de la governança europea de les comunicacions.

Quant a les conclusions finals, són una recopilació de les obtingudes a cadascun dels capítols. Es troba a faltar, per tant, una visió transversal sobre els elements que condicionen la governança europea, que hauria reforçat la perspectiva de recerca centrada en l'economia política de la comunicació.

El llibre de Maria Michalis és una referència obligada per a investigadors i professionals experts en l'àmbit de les polítiques de comunicació europees, si bé també aporta elements per a una millor comprensió de les tendències a escala mundial. La revisió històrica i l'anàlisi exhaustiva de l'evolució de la intervenció pública i dels seus agents que ofereix el converteixen en una eina imprescindible per comprendre l'ampli ventall de factors que condicionen les polítiques europees de les telecomunicacions i de l'audiovisual, així com els vincles existents entre els dos sectors. La lectura d'aquest llibre no ha de ser necessàriament lineal i la bona organització del text permet fer consultes puntuals amb agilitat.

Bibliografia

- COLLINS, R. *Broadcasting and audiovisual policy in the European single market*. Londres: John Libbey, 1994.
- GAMBLE, A. "Economic Governance". A: PIERRE, J. (Ed.), *Debating Governance: Authority, Steering and Democracy*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- HARCOURT, A. *The European Union and the regulation of the media markets*. Manchester: Manchester University Press, 2005.
- HUMPHREYS, P. *Mass media and media policy in Western Europe*. Manchester: Manchester University Press, 1996.
- KREBBER, D. *Europeanisation of regulatory television policy*. Baden-Baden: Nomos, 2001.
- LEVY, D. A. *Europe's digital revolution. Broadcasting regulation, the EU and the nation state*. Londres: Routledge, 1999.
- WARD, D. *The European Union democratic deficit and the public sphere: an evaluation of EU media policy*. Amsterdam: IOS Press, 2002.